

В. П. Шкварець. – Миколаїв: Іліон, 2012. – 148 с.: іл. 4. Давимука С. Львівський період державотворчої діяльності В. М. Чорновола 1990-1992 рр. / С. Давимука // Чорноволівські читання. – К.: МАУП, 2003. – С. 49. 5. Ключковський Ю. Роль Вячеслава Чорновола у формуванні ідеології Руху / Ю. Ключковський // Чорноволівські читання. – К.: МАУП, 2003. – С. 64. 6. Чорновіл В. Твори у 10-ти т. – Т. 7. Статті, виступи, інтерв'ю (березень 1990 – грудень 1992) / [Упоряд. Валентина Чорновіл]. – К.: Смолоскип, 2011. – С. 51–52. 7. Акт проголошення незалежності України. Постанова Верховної Ради Української РСР про проголошення незалежності України // Шкварець В. П. Історія держави і права України / В. П. Шкварець, В. К. Орловський. – Миколаїв: Видавництво МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – С. 154–155. 8. Центральний державний архів громадських об'єднань (ЦДАГО України), ф. 272, оп. 1, спр. 6, 30 арк. 9. Лозицький В. Провісники свободи, держави і демократії: Документи і матеріали. До 20-ї річниці створення Народного Руху України / В. Лозицький, О. Бажан, С. Власенко, А. Кентій. – К.: 2009. – с. 198. 10. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 32, спр. 2906, 156 арк. 11. ЦДАГО України, ф. 270, оп. 1, спр. 123, 2 арк. 12. 3 агітаційної листівки В. М. Чорновола під час президентських виборів 1991 р. 13. Референдум про незалежність України. Вибори Президента 1 грудня 1991 року: Зб. Інформаційний прес-реліз та агітаційні матеріали. – К., 1992; Деревінський В. Названа праця. 14. ЦДАГО України, ф. 270, оп. 1, спр. 112, 12 арк.

Анна Побережец

УЧАСТИЕ ВЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА В ПРЕЗИДЕНТСКИХ ВЫБОРАХ В УКРАИНЕ

В статтє проанализировано участие В. Чорновола в президентских выборах в Украине 1991 г., его роль в общественно-политической жизни и возрождении духовности.

Ключевые слова: В. М. Чорновол, Л. М. Кравчук, НРУ, Рух, президентские выборы.

Anna Poberezhets

PART CHORNOVOL IN PRESIDENTIAL ELECTIONS IN UKRAINE

The article analyzes Chornovol part in the presidential elections in Ukraine in 1991, its role in social and political life and the revival of spirituality.

Key words: V. M. Chornovol, L. M. Kravchuk, the PMU, the Movement's presidential election.

УДК 551.510.42(477.8) "1990"

Руслан Чигур

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ЗАБРУДНЕННЯ ПОВІТРЯНОГО БАСЕЙНУ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ У 1990-Х РР.

У статті на основі аналізу архівних джерел проаналізовано причини негативного впливу на стан повітряного басейну Західного регіону України промислових підприємств, автотранспорту, неефективної діяльності державних органів влади у 1990-х рр. Автором запропоновано шляхи покращення стану атмосферного повітря в регіоні.

Ключові слова: Західний регіон України, забруднення атмосферного повітря, промислові підприємства, очисні споруди, ухвали та звіти державних органів влади.

Повітря – один з найважливіших елементів підтримки усіх живих організмів на землі, в тому числі і людини.

Об'єктом наукового дослідження є процеси впливу суспільства на повітряний басейн регіону в контексті історичного аналізу.

Предметом дослідження виступають конкретні форми техногенного впливу на атмосферне повітря регіону, з'ясування причин і розуміння суті соціально-екологічних процесів.

Метою дослідження є розгляд, вивчення та аналіз процесів соціально-екологічного розвитку Західного регіону України внаслідок посилення негативного антропогенного впливу суспільства на атмосферу краю упродовж 1990-х рр.

Автор поставив перед собою такі дослідницькі завдання, як з'ясування причин зростання негативного антропогенного впливу на повітряний басейн регіону; вивчення методів діяльності державних органів влади, промислових структур, щодо охорони атмосфери краю; проаналізувати державні підходи у вирішенні екологічних проблем пов'язаних із забрудненням повітря у досліджувальний період.

Досліджувана проблема, ще недостатньо ґрунтовно науково проаналізована саме в історичному аспекті. Зокрема, опубліковано низку праць, у яких досліджується проблема джерел

забруднення атмосферного повітря та аналізуються наслідки цих процесів у дослідженнях В. Клименка, О. Циричка [1], С. Калверти, Г. Інглунда [2], О. Гавриленка [3], Н. Кобецької, [4], Т. Тунік [5], присвячені питанням державного контролю та правовій охороні атмосфери, проте, дані дослідження стосуються переважно індустріально-розвинених регіонів України. Наукова монографія С. Васюти [6], присвячена дослідженню комплексу політичних і соціально-економічних проблем генези кризового стану природного середовища України, внаслідок посилення негативного антропогенного впливу на нього в період 1970–1990-х рр. Щорічно, у міністерство екології та природних ресурсів, подаються звіти про стан навколишнього природного середовища в областях, обласними державними управліннями екологічної безпеки.

У Західному регіоні України, як частини колишнього СРСР, до кінця 1960-х рр. питаннями охорони атмосферного повітря жодна державна установа не переймалася. Статистичних матеріалів обліку викидів промислових підприємств в атмосферне повітря не велося, не було зведених даних і за забрудненням атмосфери транспортом, впливу шуму на забруднення повітря, вібрації та магнітних полів. Центральні державні установи, міністерства, їх підрозділи, філіали на місцях усунули себе від вирішення цих питань [7, арк. 20].

Як засвідчила практика, постанови КПРС та уряду СРСР, скеровані на покращення охорони атмосферного повітря, не змогли покращити ситуації, оскільки ці директиви носили одбокий характер, не були до кінця продуманими, а механізм їх втілення взагалі не був розроблений. Тому питання покращення захисту повітряного басейну на середину 1970-х рр. так і не було вирішено [8, арк. 15].

Упродовж 1970–1990-х рр. радянській владі так і не вдалося нормалізувати становище у сфері охорони повітряного басейну. Причин такого стану було багато: місцевою владою не виконувались постанови центральних органів, недоосвоювались капіталовкладення різними міністерствами та відомствами, низький технічний рівень пилогазоочистних установок, які часто виходили з ладу, їх нестача на більшості підприємств, велика ресурсоемність економіки, а через це і великі викиди в атмосферу, не до кінця продумані механізми реалізації постанов, скерованих на покращення стану повітря, незацікавленість підприємств у проведенні природоохоронної політики. Усі названі причини і призвели до кризового становища повітряного басейну Західного регіону [9, арк. 37]. Ще однією важливою причиною забруднення атмосферного повітря у Західному регіоні були викиди автотранспорту. З кожним роком кількість транспорту у містах України збільшувалась, відповідно і зростала кількість забруднень.

Таким чином, заходи, які намагалась втілити командно-адміністративна система щодо зменшення забруднення повітря автотранспортом себе не виправдали: в країні, яку охопила економічна криза, влада не була зацікавлена у зменшенні викидів автотранспорту, країна була технічно відсталою у порівнянні із країнами Європи, не були розроблені дієві форми впливу, заходи боротьби за чистоту повітря, які повинні були стосуватись усіх, і проводились вони мали спільно з усіма господарськими установами, а не епізодично. Отож, проблема охорони повітряного простору від стаціонарних і нестаціонарних джерел в країні так і не була вирішена, внаслідок чого з кожним роком вона поглиблювалась і загострювалась.

16 липня 1990 р. Верховна Рада України прийняла Декларацію про державний суверенітет України. Так почалась нова доба у творенні власних державотворчих підходів щодо природоохоронного законодавства, в тому числі і до охорони атмосферного повітря. Але разом з тим від колишнього СРСР у спадок передалися невирішені проблеми антропогенного навантаження на природне довкілля. На початку 1990-х рр. ситуація навколо стану атмосферного повітря покращилась у порівнянні з 1970–1980 рр. Такий стан зумовлювався спадом виробництва. Наприклад, у 1992 р. кількість шкідливих викидів у повітря від стаціонарних джерел у Тернопільській області склала 189,9 тис. т проти 220,2 тис. т у 1990 р. Найбільше забруднювали атмосферу підприємства з виробництва будівельних матеріалів через спалювання палива у теплових агрегатів [10, арк. 42]. І надалі повільно вирішувались питання, скеровані на покращення довкілля Тернопільщини. Так, на 1992 р. передбачалося запровадити 161 повітряноохоронний захід та фактично було реалізовано 79, що зменшило викиди на 2408 тонн. Невиконаними залишились 82, котрі мали зменшити викиди ще на 3463 тонни [11, арк. 8]. Як і у попередні десятиріччя, основним джерелом забруднення атмосфери залишався автотранспорт, який давав 70 % від загального числа викидів. У 1991 р. розпорядженням облвиконкому введено на усій території Тернопільської області талони токсичності. Як засвідчувала щорічна операція "Чисте повітря", щороку виявлялось від 20 до 50 % автотранспорту, який не відповідав стандартам. Аналогічна ситуація була і у інших областях Західного регіону України [12, арк. 12]. У 1994 р. під час операції "Чисте повітря" виявлено, що кожна сьома машина порушує вимоги стандарту, а у приватному секторі з 5000 перевірених індивідуальних машин кожна сьома шкодить надмірним

чадом. Під час перевірок автопідприємств і транспортних засобів у 1995 р. виявлено понад 15 % автомобілів із збільшеним вмістом шкідливих речовин у відпрацьованих газах. Кожен п'ятий приватний автомобіль не відповідав вимогам стандарту з цих показників [13, арк. 4].

Найбільше шкідливих викидів від пересувних джерел забруднення спостерігалось у м. Тернополі, Чортківському, Борщівському, Кременецькому та Заліщицькому районах. У той же час кількість автомобілів в області продовжувала невпинно зростати. Під час операції "Чисте повітря", проведеної упродовж 15 вересня – 15 жовтня 1998 р., перевірено 104 автопідприємств та 1094 автомобілі. Виявлено, що із 104 підприємств тільки 20 мають контрольно-регульовальні пункти, тобто приладами визначення токсичності та димності забезпечено на 19,2 % господарств. Видано 138 приписів на усунення недоліків [14, арк. 6]. Таким чином, вирішити проблему зі зменшення забруднення повітря автотранспортом на початку 1990-х рр. у Тернопільській області так і не вдалось.

Дещо менше впливали на атмосферне повітря стаціонарні джерела забруднення. Так, у Тернопільській області від стаціонарних джерел у 1992 р. знижено викиди на 25,2 % у порівнянні із 1991 р., викинуто на 53,9 тис. т. бруду менше, ніж в 1991 р. Викиди у області зменшились у 1993 р. порівняно з 1992 р. від стаціонарних джерел забруднень на 24,8 %. Показник питомих викидів забруднюючих речовин в області становив 11,6 тонн на 1 км², проти загальноукраїнської цифри 20,3 тонни на 1 км², у Хмельницькій області цей показник складав 9,6 тонни на 1 км², у Рівненській – 6,7, Волинській – 5,1. Серед 52 найбільших промислових міст України, Тернопіль за кількістю викидів на 1 км² посідав 18 місце – 1120 тонн. Щодо кількості несправних та неефективних пилогазоочисних установок, то у м. Тернополі у 1991 р. їх не було, а в 1992 р. їх кількість становила вже 5,5 % від загальної кількості. Проте максимальні концентрації пилу в м. Тернополі в 5–7 разів перевищували у 1993 р. гранично допустимі норми [15, арк. 17].

Зберігалася тенденція до зниження викидів в атмосферу від стаціонарних джерел і упродовж 1995–1996 рр. Так, у 1995 р. 602 підприємства області викинули 21,9 тис. т, а у 1996 р. – 564 підприємства – 16,8 тис. т. Шкідливі речовини упродовж 1995–1996 рр. у повітрі мали такі показники: сірчаний ангідрид – 4,8 тис. т, окис вуглецю – 4,3 тис. т, окис азоту – 2,4 тис. т, сажа із попелом – 2,5 тис. т. З метою зменшення забруднення атмосфери у м. Тернополі побудовані автомобільні газонаповнювальні станції, частину автотранспорту переведено на газове паливо. Зменшення викидів від стаціонарних джерел в атмосферу відбулось в основному через зниження виробництва в області, економічна криза змусила низку підприємств призупинити свою роботу, або ж працювати не на повну потужність [16, арк. 32–33]. Понад 150 підприємств і організацій розробили і затвердили гранично допустимі викиди в атмосферу [17, арк. 29].

Наприкінці 1990-х рр. навколо повітряного басейну Тернопільської області збереглася тенденція до зниження викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у зв'язку із зупинкою низки промислових підприємств. Зокрема, у 1997 р. 528 підприємств мали валовий викид забруднюючих речовин в атмосферу 13,122 тисяч тонн, то у 1998 р. 556 підприємств – 11,545 тис. т. Основний внесок у валову кількість викидів в області склали підприємства Мінагрокомплексу, Мінпромполітики, Держнафтогазпрому, Міноборони. До найбільших забруднювачів атмосфери в області належали Гусятинська газопресорна станція, Тернопільське лінійне управління магістральних газопроводів, цукрові заводи, завод "Метеор", військові частини. Найбільше забруднюючих речовин в атмосферне повітря викидалося при спалюванні палива в теплових агрегатах.

Якщо у 1998 р. 556 підприємств мали валовий викид 11,545 тис. т, то у 1999 р. – 548 підприємств – 10,469 тис. т. Основними забруднювачами повітря в області були ті ж самі підприємства, що і в попередні роки. Викиди сірчаного ангідриду склали 18,8 % від загальних викидів окису вуглецю 29,5 %, оксидів азоту – 17,2 %. Всього в області утворилося від стаціонарних джерел викиду – 16,795 тис. т забруднених речовин, з них вловлено на очисних спорудах – 6,325 тис. т. Найбільше викидали забруднюючих речовин в атмосферу підприємства Тернополя – 1,111 тис. т, Гусятинського району – 1,450, Кременецького – 1,440, Тернопільського – 1,351, Чортківського – 1,120 тис. т. Близько 76,6 % (34,492 тис. т) всіх викидів виділяв автотранспорт [18, арк. 7–8].

У Львівській області у 1998 р. перевищення нормативів гранично-допустимих викидів у повітрі не виявлено, оскільки технологічне обладнання промислових підприємств області задіяне на 35 %, однак спостерігався підвищений вміст окису вуглецю та діоксиду азоту [19, арк. 9]. Упродовж семи років спостерігалася тенденція до зменшення загальних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря майже у два рази з одночасним зростанням викидів у повітря сірчистого ангідриду, яке пов'язано із збільшенням використання низькосортного вугілля з підвищеною зольністю і сірчистістю. Найбільшим стаціонарним забруднювачем є Добротвірська ДРЕС. Загальні викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря у 1999 р. від стаціонарних джерел становили

206,1 тис. т. Серед шкідливих речовин, викинутих стаціонарними джерелами забруднення, що потрапляли упродовж 1999 р. в атмосферне повітря, переважають рідкі та газоподібні, що складають 75,3 % загального викиду. Загальні викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря у 1999 р. від пересувних джерел становили 108,6 т. Отож викиди від стаціонарних джерел помітно знизились через зупинку більшості підприємств, що ж стосується пересувних джерел забруднення, то їх кількість зростає з кожним роком. Серед населених пунктів найбільш забруднена атмосфера спостерігалася у містах Дрогобичі, Львові, Червонограді, Бориславі. У Львівській і Івано-Франківській областях випадали кислотні дощі транскордонного походження [20, арк. 7–8].

У Волинській області упродовж 1990-х рр. щорічно проводились заходи, скеровані на зниження забруднення атмосферного повітря [21, арк. 7], але вони зводились до простої статистики. Наприклад, у 1993 р. було перевірено 653 підприємства, за порушення повітряно-охоронного законодавства притягнуто до відповідальності 1218 інженерно-технічних працівників. Під час операції "Чисте повітря" здійснено 143 рейдові перевірки 4430 автотранспорту, заборонено експлуатацію 212 державних і 106 приватних автомобілів [22, арк. 3].

Перевірки нічого не змінили, а штрафи не давали вагомого впливу та результату. У 1994 р. перевірено 740 підприємств області, притягнуто до відповідальності 23 інженерно-технічних працівників, накладено штрафів на суму 6432 тис. крб. Під час запланованих заходів організовано 28 рейдових бригад 161 перевірку автопідприємств, перевірено 5885 автомобілів. У 1995 р. перевірено 538 підприємств, притягнуто до відповідальності 55 інженерно-технічних працівників, накладено штрафів на суму 1890 тис. крб. Під час операції "Чисте повітря" здійснено 164 перевірки 6007 одиниць автотранспорту, 805 з них експлуатувались з перевищенням встановлених нормативів, призупинено експлуатацію 304 авто. У 1996 р. перевірено 512 підприємств, притягнуто до відповідальності 49 інженерно-технічних працівників здійснено 168 перевірок автопідприємств та 6200 одиниць авто, 780 авто експлуатувались з перевищенням встановлених нормативів вмісту шкідливих речовин у вихлопних газах транспортних засобів, призупинено експлуатацію 356 транспортних засобів [23, арк. 15].

І надалі не виконувались різноманітні розпорядження місцевої влади, скеровані на покращення стану атмосфери. Зокрема, порушувалося виконання рішення міської ради від лютого 1997 р. "Про заходи по зниженню рівня забрудненості атмосферного повітря у м. Луцьку", згідно з яким, мав бути організований збір та знешкодження відпрацьованих люмінесцентних ртутних ламп [24, арк. 4]. Таким чином, влада намагалася контролювати процес забруднення атмосферного повітря, періодично здійснюючи перевірки стану стаціонарних та пересувних джерел забруднення повітря. Штрафи, заборона до експлуатації автомобілів та притягнення до відповідальності інженерно-технічних працівників мало впливали у позитивному значенні на стан атмосферного повітря. Так, у 1993 р. у Волинській області викиди від автотранспорту становили 67 % [25 арк. 48]. Не змінилось становище в області щодо шкідливих викидів автотранспорту і упродовж останніх років ХХ ст. У 1997 р. м. Луцьк мав підвищений вміст у повітрі специфічних шкідливих речовин і двоокису азоту [26, арк. 4].

Аналогічні тенденції збереглися і в інших областях. Так, на Івано-Франківщині у 1999 р. 306 підприємств викинули 139,3 тис. т забруднюючих речовин, що на 41,5 тис. т або 23 % менше, ніж у 1998 р. У загальній кількості викидів 79 % припадало на газоподібні й рідкі, 21 % – тверді, проти 75 % та 26 % відповідно в 1998 р. У середньому одним підприємством викинуто у повітря 465,8 т забруднюючих речовин проти 638,2 т у 1998 р. Основними забруднювачами повітря залишалися: Бурштинська ТЕС, викиди якої сягають дві третини від загальної кількості в області, ВАТ "Оріана" – 1,1 % та "Івано-Франківськцемент" – 0,5 %. Зросли викиди стаціонарних джерел в 6 районах області та м. Яремче за рахунок уведення в дію нових об'єктів та об лікуванню раніше не врахованих джерел викиду, особливо котельень, санаторіїв та баз відпочинку, цегельних заводів колишніх колгоспів, де спалюється низькоякісне високо зольне вугілля.

Незважаючи на зменшення викидів основними галузями промисловості, мала значний вплив на стан атмосферного повітря області енергетична, хімічна, нафтохімічна та нафтогазова промисловість, лісопереробна та меблева галузь, промисловість будівельних матеріалів [27, арк. 8]. Потенційно екологічно небезпечними територіями щодо незадовільного стану атмосферного повітря залишаються Калуський, Галицький, Рогатинський райони. Економічна криза та спад виробництва не дозволяють забезпечити виконання запланованих заходів зі зменшення викидів забруднюючих речовин до рівня гранично допустимого коефіцієнту на підприємствах – основних забруднювачів атмосферного повітря. Актуальним залишається питання зменшення впливу автотранспорту на стан повітря населених пунктів області, викиди якого становлять понад 25 % від викидів в області, або 70 %, без врахування викидів Бурштинської ТЕС. В м. Івано-Франківську в 1999 р. було зафіксовано ріст етилованих бензинів [28, арк. 13].

На Закарпатті наприкінці 1990-х рр. також спостерігається тенденція до зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря. У 1999 р. в порівнянні з 1998 р. викиди від стаціонарних джерел зменшилися на 19,8 %. Найбільшими забруднювачами атмосферного повітря продовжують залишатися газопроводи та компресорні станції концерну "Укргазпром" (приблизно 44,4 % від загальної кількості викидів), організації Мінтранспорту України (0,96 тис. т у 1999 р.), асфальтобетонні заводи через застарілість технологічного обладнання [29, арк. 5].

Основним забруднювачем і надалі залишається автотранспорт, викиди якого складають приблизно 71 % від загальної кількості викидів (всього викинуто 24,146 тис. т, а від автотранспорту – 17,164 тис. т). Закарпатська облдержадміністрація прийняла розпорядження № 318 від 4 вересня 1997 р. "Про заходи щодо відвернення і зменшення забруднення атмосферного повітря автотранспортом та іншими пересувними засобами та установками", що призвело до створення стаціонарних та мобільних контрольних-діагностичних постів на трасах, перевалах, районних центрах, введення талонів екологічного контролю [30, арк. 6]. Ситуація упродовж тривалого часу не змінювалася, тому що багато автомобілів були зношеними.

Скорочення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря наприкінці 1990-х рр. у Чернівецькій області відбувалося за рахунок подальшого спаду виробництва та пов'язаного з цим зменшення обсягів викидів шкідливих речовин в атмосферу, ліквідацією та консервацією джерел викидів, зупинкою окремих підприємств. В області проводилися режимно-налагоджувальні роботи та еколого-технічні випробування в опалювальних котельнях підприємств, ці заходи до 40 % знизили викиди в атмосферу [31, арк. 4]. Основним джерелом забруднення атмосферного повітря залишалися відпрацьовані гази автотранспорту, викиди якого у 1999 р. склали 27,4 тис. т і становили 85,4 % від загальної кількості викидів [32, арк. 5]. Такі заходи, як створення стаціонарних та пересувних постів з контролю за викидами автотранспорту, притягнення до адмінвідповідальності та накладання штрафів себе не виправдало і не впливало на покращення стану повітря. Необхідно було розробити нові, більш дієві механізми, пов'язані із сучасним реальним станом.

На Рівненщині у 1999 р. 291 підприємством в атмосферне повітря викинуто 17,106 тис. т шкідливих речовин, що на 2,9 % більше ніж у 1998 р. У викидах переважали газоподібні та рідкі речовини – 74,8 %, твердих речовин викинуто 4,306 тис. т. Збільшення викидів забруднюючих речовин у порівнянні з 1998 р. спостерігалось у містах Рівне, Дубно, Кузнецовськ, а також у Млинівському, Березнівському, Здолбунівському та Гощанському районах. Значна питома вага викидів забруднюючих речовин в атмосферу припадала на підприємства м. Рівне (32,8 %), Здолбунівського (19 %), Сарненського (7,9 %), Рівненського (6,9 %) районів за рахунок нарощування обсягів промислового виробництва. В середньому одним підприємством у повітря викинуто 58,8 т шкідливих речовин, що на 4,1 т більше, ніж у 1998 р. Вище середнього цей показник мали місто Рівне (84,0 т), Здолбунівський (125 т), Костопільський (61,0 т) район. Твердих забруднюючих речовин одним підприємством в середньому було викинуто 14,7 т газоподібних та рідких – 43,9 т [33, арк. 9].

Викиди від пересувних джерел забруднення у порівнянні з 1998 р. зменшилися на 3,4 тис. т за рахунок зменшення пробігу автомобілів різних груп, які працюють на бензинових та дизельних двигунах. Проте ці дані не враховують викиди забруднюючих речовин від автотранспорту індивідуальних користувачів [34 арк. 12]. На Рівненщині стан забруднення повітря є одним з найнегативніших в Україні. Незважаючи на це, в області станом на кінець 1990-х рр. були відсутні дієві механізми щодо його поліпшення.

Таким чином, наприкінці 1990-х – на початку 2000-х рр. стан забрудненості повітря Західного регіону України можна констатувати в цілому як задовільний. Для покращення стану атмосфери у цьому регіоні України необхідно здійснити низку заходів, зокрема, замінювати старе, неефективне пилогазоочисне обладнання, продовжувати здійснення переведення котелень з твердого і рідкого палива на газ, будувати невеликі економні котельні, здійснити нормування викидів забруднюючих речовин в атмосферу для малих підприємств з видачею їм необхідної природоохоронної документації (дозволів, лімітів); ввести для автотранспорту єдиний екологічний талон, вирішити питання з виготовлення нейтралізаторів вихлопних газів для двигунів внутрішнього згорання на одному із підприємств; розробити та ввести у дію. державний стандарт на вміст шкідливих речовин у відпрацьованих газах дизельних двигунів легкових автомобілів. Проте реалізація цих заходів безпосередньо залежить від коштів, що в умовах сучасної економічної кризи по суті неможливе.

Низький рівень технологічних процесів, застаріла техніка, відсутність пилогазоочисного устаткування, відповідних кадрів та низка інших соціально-економічних причин призвели до зміни та значного погіршення стану атмосфери, що в сукупності з іншими природними чинниками є середовищем проживання людини та інших живих організмів. В силу транскордонних переносів значних мас повітря, шкідливі наслідки національної екологонебезпечної діяльності не

обмежуються районами розташування її джерел, а все більше набирають глобального характеру, спонукають до впровадження досягнень світової науки і технологій зменшення забруднень атмосферного повітря. Непередбачуваність кінцевих наслідків забруднень повітря зумовлює необхідність неодмінної ліквідації їх першопричин.

Таким чином, охорона атмосферного повітря, як і всього довкілля вимагає комплексних підходів, політичних і соціально-економічних заходів, передусім у тих галузях, функціонування яких безпосередньо пов'язано із забрудненням природи.

Список використаних джерел

1. Клименко В.Г. Забруднення атмосферного повітря / В.Г.Клименко, О.Ю.Цирічко – Харків., 2010. – 26 с. 2. Кавелта С. Захист атмосфери від промислових забруднень / С. Кавелта, Г. Инглунда – К., 1991 – 168 с. 3. Гавриленко О.П. Сучасний стан та основні проблеми ресурсів атмосферного повітря / О.П.Гавриленко – К: Знання, 2008. – 646 с.4. Кобецька Н.Р. Правове регулювання охорони атмосферного повітря // Кобецька Надія Романівна. Екологічне право України: Навчальний посібник. – К., 2007. – 302 с. 5. Тунік Т.М. Здійснення державного контролю за станом атмосферного повітря // Тунік Тетяна Михайлівна. Природоохоронне інспектування: Навчальний посібник. – Кіровоград, 2007. – 406 с. 6. Васюта С.І. Радянський екоцид в Україні: історичні витоки, труднощі подолання / С.І.Васюта – Тернопіль: СМП "Астон", 2000. – 536 с. 7. Центральний державний архів вищих органів влади в Україні (далі – ЦДАВОВ України), ф. 2, оп. 13, спр. 6640, 187 арк. 8. ЦДАВОВ України, ф. 2, оп. 13, спр. 6642, 152 арк. 9. ЦДАВОВ України, ф. 1, оп. 32, спр. 2814, 168 арк. 10. Державний архів Тернопільської області (Держархів Тернопільської обл.), ф. 3308, оп. 1, спр. 14, 52 арк. 11. Держархів Тернопільської обл., ф. 3308, оп. 1, спр. 15, 26 арк. 12. Держархів Тернопільської обл., ф. 3308, оп. 1, спр. 16, 19 арк. 13. Держархів Тернопільської обл., ф. 3308, оп. 1, спр. 17, 31 арк. 14. Держархів Тернопільської обл., ф. 3308, оп. 1, спр. 18, 43 арк. 15. Держархів Тернопільської обл., ф. 3308, оп. 1, спр. 19, 24 арк. 16. Держархів Тернопільської обл., ф. 3308, оп. 1, спр. 20, 34 арк. 17. Держархів Тернопільської обл., ф. 3308, оп. 1, спр. 21, 47 арк. 18. Держархів Тернопільської обл., ф. 3308, оп. 1, спр. 22, 38 арк. 19. Державний архів Львівської області (Держархів Львівської обл.). – Ф. 222. – Оп. 1. – Спр. 1214. – 32 арк. 20. Держархів Львівської обл., ф. 222, оп. 1, спр. 1216, 22 арк. 21. Державний архів Волинської області (Держархів Волинської обл.), ф. 2244, оп. 1, спр. 428, 14 арк. 22. Держархів Волинської обл., ф. 2244, оп. 1, спр. 430, 28 арк. 23. Держархів Волинської обл., ф. 2244, оп. 1, спр. 437, 33 арк. 24. Держархів Волинської обл., ф. 2244, оп. 1, спр. 440, 30 арк. 25. ЦДАВОВ України, ф. 1, оп. 32, спр. 2815, 105 арк. 26. ЦДАВОВ України, ф. 1, оп. 32, спр. 2816, 148 арк. 27. Державний архів Івано-Франківської області (Держархів Івано-Франківської обл.), ф. 31, оп. 1, спр. 64, 15 арк. 28. Держархів Івано-Франківської обл., ф. 31, оп. 1, спр. 65, 42 арк. 29. Державний архів Закарпатської області (Держархів Закарпатської обл.), ф. 2318, оп. 1, спр. 372, 51 арк. 30. Держархів Закарпатської обл., ф. 2318, оп. 1, спр. 373, 53 арк. 31. Державний архів Чернівецької області (Держархів Чернівецької обл.), ф. 5, оп. 1, спр. 8284, 64 арк. 32. Держархів Чернівецької обл., ф. 5, оп. 1, спр. 8285, 59 арк. 33. Державний архів Рівненської області (Держархів Рівненської обл.), ф. 2275, оп. 1, спр. 344, 193 арк. 34. Держархів Рівненської обл., ф. 2275, оп. 1, спр. 345, 203 арк.

Руслан Чигур

ПРИЧИНЫ ТА ПОСЛЕДСТВИЯ ЗАГРЯЗНЕНИЯ ВОЗДУШНОГО БАССЕЙНА ЗАПАДНОГО РЕГИОНА УКРАИНЫ В 1990-Х ГГ.

В статье на основании архивных материалов анализируются причины неудовлетворительно-го влияния на состояние воздушного бассейна Западного региона Украины промышленных предприятий, автотранспорта, неэффективной деятельности государственных органов власти, в 1990-х гг., предложены пути улучшения состояния атмосферного воздуха региона.

Ключевые слова: Западный регион Украины, загрязнение атмосферного воздуха, промышленные предприятия, очистные установки, решения и отчеты государственных органов власти.

Ruslan Chyгур

THE CAUSES AND THE CONSEQUENCES OF AIR POLLUTION OF THE WESTERN UKRAINE IN THE 1990S.

In the article, on the basis of the archival sources, the causes of the negative impact of the industrial enterprises, transport on air quality in Western Ukraine, ineffective activity of the government authorities in the 1990s are analyzed, the ways to improve the condition of the air in the region is suggested.

Key words: western region of Ukraine, air pollution, industrial enterprises, cleaning facilities, decisions and reports of state authorities.